

Резюме

на Доклада от последващата оценка на Регионалния план за развитие на Северозападния район за периода 2014-2020

Северозападният район (СЗР) включва областите: Видин, Враца, Ловеч, Монтана и Плевен.

Постигнати резултати от изпълнението на Регионалния план за развитие (РПР):

- ✚ **Стратегическа цел 1:** Развитие на конкурентноспособна икономика, чрез насърчаване на собствения потенциал на СЗР: **Постигнат планиран принос;**
- ✚ **Стратегическа цел 2:** Съхранение и развитие на човешкия капитал: **Постигнат принос над планирания;**
- ✚ **Стратегическа цел 3:** Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност: **Постигнат планиран принос.**

Икономически, социални и екологични показатели:

- **Емисии на парникови газове на човек от населението:** индикаторът намалява до стойности над поставената цел за 2020 г.- 3.75%;
- **Наличност на дълготрайни материални активи с екологично предназначение:** увеличава се с 56%, като районът остава с най-нисък дял на увеличение в сравнение с другите райони от ниво 2;
- **БВП:** устойчива тенденция за намаляване на приноса в общия БВП, за периода 2009-2015 г. – 0.8% (при 1.8% за периода 2004-2008 г.). В периода 2011-2015 г. БВП на човек на населението в района намалява с 1%, спрямо средното за страната;
- **Коефициент на икономическа активност:** спада до най-ниските си нива след 2007 г. В периода 2017-2020 г., плавно нараства, като през 2020 г. е 48.3%. Сравнението с останалите райони от ниво 2, показва, че не са налице промени - СЗР остава с най-ниски стойности на икономическа активност на населението през целия период;
- **Чуждестранни преки инвестиции:** остават екстремно ниски спрямо инвестициите в останалите райони от ниво 2, като намаляват през целия период,

с изключение на 2019 г., когато възвръщат стойността си от след-кризисния период от 2011-2012 г.;

- **Коефициент на безработица:** увеличава се до 13%. Младежката безработица е едно от най-съществените негативни явления на пазара на труда в СЗР. Анализът на дела на безработните лица във възрастовата група 15-24 години разкрива задълбочаващия се проблем в СЗР след 2017 г., скокът между 2019 г. и 2020 г. е близо 10 процентни пункта (при 5.3% нарастване средно за страната);
- **Общ доход на лице от домакинство:** 6 006 лв., като остава най-малък в сравнение с всички останали региони и далече по-нисък от средния за страната към 2020 г.;
- **Дял на населението, свързано с ПСОВ:** нараства с 16.8%, като най-голямото увеличение е в област Видин - с близо 50%. В периода 2014-2019 г. е регистрирано съществено нарастване на дела на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) – от 33.2% през 2014 г. до 50% през 2019 г. Въпреки положителното въздействие на проектите върху пречистването на водата и развитието на канализационната мрежа, достъпът до качествено водоснабдяване остава проблемен. В периода 2014-2019 г. не се наблюдава промяна в дела на населението с обществено водоснабдяване - той остава константен от 99.5%. Направените големи инвестиции, не рефлектират върху проблемите с водоснабдяването - в периода съществено нараства дела на населението с режим на водоподаване;
- **Дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране:** остава висок през целия период -99.9%. Устойчива е тенденцията за нарастване на дела на предадените за предварително третиране битови отпадъци – за периода 2013-2018 г. количеството предварително третирани битови отпадъци нараства 2.6 пъти или с 36.6%;
- **Състояние на пътната настилка:** Въпреки направените инвестиции, към 2019 г. областите в обхвата на СЗР остават сред тези с **най-нисък дял на пътната настилка в добро състояние**. Това важи в особена силна степен за областите Видин и Враца (28.4%);
- **Разходи за НИРД:** Нарастването на разходите за НИРД (хил. лв.) и на броят на персонала, зает с НИРД през периода, надхвърля значително поставената в РПР цел. Значителното повишаване на двата показателя, е в резултат на насърчаване изпълнението в района на иновативни проекти като част от мерките, подкрепяни от ОПИК. Това обаче все още не оказва положително въздействие върху основните икономически резултати на СЗР.

Изводите:

- ✚ Въпреки положителната посока на подобрене в общ план, трендовете са колебливи и с нисък темп на развитие. **СЗР продължава да бъде последен след останалите райони в страната за целия период 2014-2020, по всички ключови показатели, заложи в системата за наблюдение на РПР;**
- ✚ **Насочването на значителни инвестиции в техническа инфраструктура, технологично обновяване на предприятията и развитие на научните изследвания и иновации, все още не успяват успешно да противостоят на негативните тенденции при демографските и икономическите процеси -**

засилена миграция, застаряване на населението, ниска степен на образование, висок дял на отпадналите от училище, ниска икономическа активност, ниска предприемаческа активност. Това прави СЗР силно зависим от мерките, осъществявани с подкрепата на средствата от ЕС фондове, като в следващите години е необходимо да бъде направен задълбочен анализ на средносрочното въздействие и устойчивост на направените инвестиции;

- Наличие на потенциал за устойчиво развитие на туризма след преодоляване на последствията от кризата с Covid-19. Въпреки, че по всички показатели в сектора СЗР намалява приноса си в общия за страната, **туризмът има потенциал за използване на местните възможности за развитие.**

Таблица: Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС „Европа 2020“:

Индикатори „Европа 2020“	Принос на РПР към постигането на националните цели	
	2019 г.	2020 г.
Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години	Задоволителен принос	Ограничен принос
Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г	Постигнат принос значително над планирания	
Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност	Задоволителен принос	
Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.)	Без принос	
Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование	Без принос	
Население в риск от бедност или социално изключване	Постигнат принос значително над планирания	

Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР:

Индикативните финансови ресурси за изпълнение на РПР за периода 2014-2020 г. са **2 334.3 млн. лв.**, като от структурните инструменти на ЕС, е предвиден принос от ЕФРР в размер на 1 279.58 млн. лв., от други фондове на ЕС - 582.01 млн. лв., от национално публично финансиране – 268.4 млн. лв., от които 49.84 млн. лв. от местни бюджети, частно финансиране – 40.8 млн. лв.

Към юли 2021 г.:

- **Договорените средства по програми, финансирани от фондовете на ЕС представляват 78.6% от планираните индикативни финансови ресурси.** Сумата на изплатените средства е 42.3% от планираните индикативни финансови ресурси до 2020 г. Частните средства в това договорено финансиране са близо 252.4 млн. лв. (212.6 млн. лв. – ОПИК и ОПРЧР, 28.3 млн. лв. по ПРСР и 11.4 млн. лв. по ПМДР), което представлява 6.2 пъти повече от планираните частни ресурси в размер на 40.8 млн. лв. Нарастването на договорените частни ресурси се дължи

на приоритизирането на инвестициите в района, финансирани чрез ОПИК и ПРСР. В допълнение са договорени 24.9 млн. лв. по ОП Храни. Прогнозата за постигане на планираните нива на финансов ресурс е „положителна“, предвид възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможното изплащане на средства за допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие - национален и местни бюджети;

- Делът на договорените средства по области е разпределен по следния начин: Плевен -30.1%, Враца - 28%, Монтана – 18.4%, Ловеч- 11.7%, Видин – 10.7%. Разпределението на дела на средствата, които са изплатени (от общата сума на договорените) е съответно Плевен – 19.1%, Враца – 13.9%, Монтана – 11.2%, Ловеч –6.8%, Видин – 5.6%;
- Основен дял във финансирането на мерките за изпълнение на РПР имат ОПИК (37.5%), ОПОС (26.9%) и ОПРР (17.9%). Принос имат и ПРСР (7.5%) и ОПРЧР (6.6%).

Обобщението на анализа показва, че:

- **СЗР е районът с най-силно изразени негативни демографски процеси, намаляването на населението с 21% има устойчива тенденция в периода 2008-2020 г.** Към края на 2016 г. населението на СЗР е 720 172 души и е под долната граница за обособяване на район от ниво 2 (според Регламент (ЕО) № 1059/2003). Според прогнозите на НСИ към 2025 г. се очаква населението на СЗР да бъде 683 626 души, а през 2035 г. – да намалее до 602 233 души или с 16.38% по-малко от 2020 г. ;
- Три от областите- Видин, Ловеч и Монтана, не отговарят на изискванията на Регламент (ЕО) № 1059/2003, според който населението в административните единици от ниво 3, следва да бъде най-малко 150 000 души;
- Социалното и икономическото развитие през периода 2014-2020 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите макроикономически индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната след 2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, които, макар и частично, възстановяват в известна степен растежа от преди 2009 г. ;
- **За периода 2010-2020 г. не се наблюдава съществен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в СЗР.** Различията по отношение на БВП на глава от населението леко намаляват, като това се дължи основно на ускоряване на растежа на област Враца и в по-малка степен на областите Ловеч, Плевен и Видин, както и на забавяне темпа на растеж на област Монтана след 2017 г. Наблюдава се нарастване на вътрешнорегионалните различия и по отношение на заетостта и безработицата (с негативни тенденции в двата показателя за област Монтана);
- **Политиката за регионално развитие в СЗР като цяло се изпълнява чрез инструментите на политиката за сближаване и съответното национално съфинансиране.** Същевременно е ясна необходимостта от по-конкретно адресиране на бъдещите мерки към специфичните икономически и социални проблеми на района, в контекста на общите структурни предизвикателства пред развитието, свързани с конкурентоспособността на района и способността му да

предложи привлекателна и устойчива среда за предприятията и местните жители - инфраструктура, работещи институции, опростяване на бизнес средата, технологична готовност.

Препоръки за планиране след 2020 г.:

- Планиране на мерки за преодоляване на трайната негативна тенденция по отношение конкурентоспособността на регионалната икономика, насочени към интегрирано въздействие върху състоянието и ефективността на регионалните фактори като инфраструктура, образование, специфични проблеми на регионалния трудов пазар, технологична готовност, иновационен потенциал, капацитет на администрацията и електронно управление;
- Предвиждане на специфични мерки за подкрепа, оставащи извън директните цели на мерките, финансирани от политиката за сближаване на ЕС и насочване на национален ресурс за съхраняване и развитие на райони/ общини със специфични характеристики, предвид продължаващото нарастване на вътрешнорегионалните различия в СЗР.